

Nicel Araştırma

Kurum Bakımındaki Ergenlerin Olumlu Sosyal ve Problemlü Davranışları ile İlişkili Faktörlerin Karşılaştırmalı Örneklemle İncelenmesiGönül ATLI ASLAN¹, Dilek SARITAŞ ATALAR^{2*}¹Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyarbakır, Türkiye²Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye**Makale Bilgisi****Öz****Anahtar kelimeler:**ergenler,
akran ilişkileri,
sosyal destek,
bilişsel duygu
düzenleme
stratejileri,
olumlu sosyal
davranış

Bu çalışmanın amacı korunma altında olan ve ailesi ile yaşayan ergenlerin olumlu sosyal davranışlarını ve davranış problemlerini yordayan faktörleri (örn., akran ilişkileri, algıladıkları sosyal destek mekanizmaları ve bilişsel duygu düzenleme becerileri) incelemektir. Araştırmanın örneklemini Diyarbakır Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından korunma altına alınmış yaşları 10 ile 17 yıl arasında değişen 79 (% 57 erkek) ergen ve ailesi ile yaşayan aynı yaş grubunda 95 (% 44.2 erkek) ergen oluşturmaktadır. İki grubun değişkenler açısından karşılaştırıldığı analiz sonuçları korunma altında olan ergenlerin diğerlerine kıyasla hem sosyal destek sistemlerinin hem de duygularını düzenleme becerilerinin daha zayıf olduğunu göstermiştir. İkinci olarak, ergenlerin olumlu sosyal davranışlarını ve davranış problemlerini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla korunma altında olan ve ailesi ile yaşayan ergenlere ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Bulgulara göre korunma altındaki ergenlerin olumlu sosyal davranışlarını arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ve olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri yordamaktadır. Korunma altındaki ergenlerin davranış problemlerini ise arkadaştan algılanan sosyal destek, olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır. Öte yandan ailesi ile yaşayan ergenlerin olumlu sosyal davranışlarını olumlu ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri yordamaktadır. Yine ailesi ile yaşayan ergenlerin davranış problemlerini arkadaştan algılanan sosyal destek ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri anlamlı şekilde yordamaktadır.

Abstract**Keywords:**adolescents,
peer relations,
social support,
emotion
regulation,
prosocial behaviors

The aim of the present study was to examine factors (i.e., perceived social support, peer relationship, cognitive emotion regulation skills) predicting prosocial and problem behaviors of adolescents who are in institutional care and of those living with their families. Participants were 79 adolescents who are in institutional care, ranged in age between 10 and 17 years old and 95 adolescents living with their family, ranged in age between 10 and 17 years old in Diyarbakır. The results of which compare two groups in terms of study variables revealed that adolescents in institutional care have a weaker social support system and they have more difficulty in regulating their emotions. Separate hierarchical regression analyses were conducted to examine the predictors of prosocial and problem behaviors of adolescents who are in institutional care and of those living with their families. The results revealed that perceived peer support and adaptive cognitive emotion regulation strategies predict prosocial behaviors of adolescents in institutional care. On the other hand, perceived peer support, adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies predict the problem behaviors of adolescents in institutional care. Adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies predict prosocial behaviors of adolescents living with their families. On the other hand, perceived peer support and maladaptive cognitive emotion regulation strategies predict the problem behaviors of adolescents living with their families.

*Sorumlu Yazar, Ankara Üniversitesi, DTCF, Psikoloji Bölümü, 06100, Sıhhiye, Ankara.
e-posta: dsaritas@ankara.edu.tr
DOI: 10.31682/ayna.650756
Gönderim Tarihi (Received): 25.11.2019; Kabul Tarihi (Accepted): 27.05.2020
2148-4376/ All rights reserved.

Giriş

Aile içinde ihtiyaçların karşılık bulmaması, aile içi sorunlar, ebeveyn kaybı, yoksulluk, ihmal veya istismar gibi çeşitli nedenlerle çocuk ve ergenler kurum bakımına alınabilirler. Uluslararası ve ulusal alan yazında kurum bakımının rolü birçok araştırmacı tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmış ve kurum bakımına neden olan deneyimlerin benlik saygısı, kişilerarası ilişkiler, madde kullanımı ve psikopatoloji gibi çeşitli psikolojik faktörler ile ilişkileri belirtilmiştir. (Bilgin, 2015; Çalıkoğlu, 2010; Escobar, Pereira ve Santelices, 2014). Araştırma bulguları, ebeveynden yoksun yetişmenin çocuk üzerinde olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir (Sloutsky, 1997; Üstüner, Erol ve Şimşek, 2005). Örneğin, ailesi ile yaşayan çocukların kurum bakımında olan çocuklara oranla travma sonrası stres bozukluğu ile ilişkili semptomları daha belirgin bir şekilde geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Ahmad ve ark., 2005). Buna karşılık, kurum bakımında olan çocukların daha yoğun korku yaşamaları (Stevenson, 1952) ise ebeveyn eksikliğinin yıkıcı etkisine örnek verilebilir. Benzer durum algılanan sosyal destek için de geçerlidir. Algılanan sosyal desteğin çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine karşı koruyucu rolü saptanmışken (Şimşek, Erol, Öztop ve Münir, 2007) kurum bakımındaki çocukların sosyal destek sistemlerinin zayıf olduğu görülmüştür (Bilgin, 2015; Şimşek, Erol, Öztop ve Özer Özcan, 2008). Dolayısıyla kurum bakımında olan ve ailesi ile yaşayan çocuklar arasında psikolojik faktörler açısından fark olması beklenmektedir.

Geçmiş çalışmalara bakıldığında çoğunlukla kurum bakımındaki bebek ve küçük çocukların psiko-sosyal gelişimlerine odaklanıldığı, kurum bakımındaki ergenlerle yapılan çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir. Ancak, ergenlik bedensel, zihinsel ve duygusal olarak önemli değişimlerin yaşandığı ve anne babadan ayrışma mücadelesinin verildiği, yine de değişken duygu durumları ile baş etmede ana-babanın rehberliğinin çok önemli olduğu bir dönemdir (Steinberg ve Silk, 2002). O nedenle, bu dönemde ihtiyaç duydukları ebeveyn rehberliğinden mahrum kalmalarının ergenler üzerindeki rolünü incelemek önemlidir. Bu çalışma kapsamında, kurum bakımında olan ve ailesi ile yaşayan ergenlerin olumlu sosyal ve problemleri davranışlarının ve bu davranışların öncülleri olarak ele alınan çeşitli psikolojik faktörlerin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Olumlu Sosyal ve Problemleri Davranışlar ile İlişkili Faktörler

Olumlu sosyal davranışlar başkalarına fayda sağlama amacı taşıyan gönüllü davranışlar olarak tanımlanır ve bireylerin gelişiminde önemli etkileri olduğu gözlenmektedir (Eisenberg, 1986). Olumlu sosyal davranışlar sergileyen bireyler hem olumsuz durumlarla daha kolay baş

edebilirler hem de yaşamları boyunca daha uyumlu olurlar (Caprara, Kanacri, Zuffiano, Gerbino ve Pastorelli, 2015). Araştırmalar, ergenlerin olumlu sosyal davranışları arttıkça, özgüvenlerinin (Zuffiano ve ark., 2014) ve akademik başarılarının (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura ve Zimbardo, 2000) arttığını göstermiştir. Bununla beraber, ergenlerin depresyon (Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara, 1999) ve akran zorbalığı (Raskauskas, Gregory, Harvey, Rifshana ve Evans, 2010) ile baş etmelerinde de önemli olabileceği belirtilmiştir. Caprara ve arkadaşları (2015) olumlu sosyal davranışları teşvik etmek için tasarlanmış okul temelli bir müdahale programının etkisini ele aldıkları bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya katılan ergenler deney grubu ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Altı ay aralıklarla ve üç defa tekrarlanan ölçüm sonuçlarına göre; deney grubundaki ergenlerde olumlu sosyal davranışların artmasıyla beraber sözel ve fiziksel saldırganlığın zaman içerisinde azaldığı görülmüştür. Aynı zamanda olumlu sosyal davranış artışının sözel saldırganlığın azalmasına aracılık ettiği ve akademik başarının deney grubunda daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde, olumlu sosyal davranışlar ile akademik başarının ilişkisini ele alan araştırmacılar, ergenlerin akademik başarılarını beş yıl arayla ölçmüş ve erken dönemde sahip olunan olumlu sosyal davranışın beş yıl sonra ölçülen akademik başarıyı güçlü bir şekilde yordadığını saptamışlardır (Caprara ve ark., 2000). Eisenberg, Fabes ve Spinrad (2006) da olumlu sosyal davranışların rolünden bahsederken olumlu sosyal davranış sergileyen ergenlerin daha az olumlu sosyal davranış sergileyenlere kıyasla daha iyi akran ilişkilerine sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Buna karşılık problemleri davranışlar ise sigara içme, alkol kullanma, diğer uyuşturucu maddeleri kullanma, erken yaşta cinsel ilişkiye girme ve anti-sosyal davranışlar sergileme gibi problemleri davranışları kapsamaktadır (Jessor ve Jessor, 1977). Ergenlerdeki problemleri davranışların, aile içerisinde yaşanan çatışma düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu çatışmaların artmasıyla ergenlerde sigara ve alkol kullanımı, anti-sosyal davranış sergileme ve erken yaşta cinsel ilişkiye girme sıklığı artmıştır (Siyez ve Aysan, 2007). Aile ile çocuk arasındaki ilişkiyi göz önünde bulundurarak, 695 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada Bulut (2010), ergenlerde görülen kural dışı davranışları aile işlevselliği, aile risk faktörleri ve yaşam kalitesi açısından incelemiştir. Bulgular problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından etkin olmayan ailelere sahip ergenlerin etkin ailelere sahip ergenlere kıyasla kuraldışı davranışları daha çok sergilediklerini göstermiştir. Aynı zamanda problemleri davranışları sergileme konusunda arkadaşlarından baskı gördüğünü belirten ergenlerin söz konusu davranışları içselleştirme eğilimlerinin yüksek olduğu görülmüştür (Siyez ve Aysan, 2007). Tüm bunların yanında depresif duygu durumu, yabancılaşma duygusu, günlük

yaşamda algılanan stres, okulu bırakma düşüncesi, risk alma eğilimi, alkol kullanma gibi risk faktörlerinin de problemlili davranışların yordanmasına % 61'lik katkı sağladığı saptanmıştır (Siyez ve Aysan, 2007).

Ahmad ve arkadaşlarının (2005) kurum bakımı ve koruyucu aile modelini karşılaştırdıkları çalışmalarının bulgularına göre ailesi ile yaşayan ergenler dışsallaştırma problemlerinde ve travma sonrası stres bozukluğu ile ilişkili semptomlarda kurum bakımında olan kişilere göre daha belirgin gelişme göstermiştir. Benzer bir şekilde Memişoğlu (2015) çocukların bakım tiplerine göre sergiledikleri davranışları incelemiş ve koruyucu aile yanında kalan çocukların kurum bakımında olan çocuklara göre daha az içselleştirme problemleri gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Türkiye'de 6-18 yaş arasındaki çocuk ve ergenlerle yapılan karşılaştırmalı bir çalışmaya göre ise kurum bakımında bulunan çocuk ve ergenlerin problemlili davranış puanları kurum bakımında olmayanlardan daha yüksektir. Algılanan sosyal destek ve ebeveyn veya akrabalarla düzenli iletişimin, çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine karşı koruyucu olduğu saptanan çalışmada erken müdahale programlarının önemi vurgulanmıştır (Şimşek ve ark., 2007). Aynı çalışmada bu sonuçlara ek olarak kurumda kalma süresi ile sergilenen problemlili davranışlar arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Çalışmanın ilgi çekici bir diğer bulgusu ise ailesi ile iyi iletişimi olan çocukların kurumda da aynı aile bağlarını devam ettirme eğilimlerinin olmasıdır. Farklı bakım tiplerinin davranışlarla ilişkisinin incelendiği başka bir çalışmaya 6-17 yaş arasında çocuk ve ergenler katılmıştır. Buna göre sorunlu davranışların görülme sıklığı; biyolojik ailesi yanında yaşayan çocuklarda % 9.7, koruyucu aile yanında yaşayanlarda % 12.9, kurum bakımındaki çocuklarda ise % 43.5 olarak görülmüştür. Yine aynı çalışmada öğretmenlerden alınan bilgilere göre; koruyucu aile ve biyolojik aileleri ile yaşayanlara göre kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde daha fazla sorunlu davranış gözlenmektedir (Üstüner ve ark., 2005). Benzer şekilde Miller, Chan, Tirella ve Perrin (2009) de ebeveynler tarafından rapor edilen ve öğretmenlerin de onayladığı bulgularında okul çağında ve evlat edinilmiş olan çocukların % 44'ünün dışsallaştırma problemleri ve % 18'inin içselleştirme problemleri sergilediklerini belirtmişlerdir.. Aynı zamanda ebeveyn stresinin çocukların davranış problemleri ile aynı yönde ilişkili olduğu, çocukların zekâ seviyeleri ile davranış problemlerinin ise ters orantılı olduğu belirtilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Daha önce de belirtildiği gibi ebeveyn den yoksun kalmanın olumsuz etkileri üzerine yapılan çalışmaların çoğunlukla ergenlik öncesi gelişim dönemlerini kapsaması dolayısıyla bu çalışma kapsamında kurum bakımında olan ergenlerin olumlu sosyal ve problemlili davranışları ile ilişkili faktörlerin ele alınması planlanmıştır. Bu doğrultuda ergenlik döneminin tipik

özelliği olarak akranlara verilen önemin artması dolayısıyla kurum bakımında olan ve ailesi ile yaşayan ergenlerin akran ilişkileri, aileden ve arkadaştan algıladıkları sosyal destekleri ve duygu düzenleme becerileri karşılaştırılmış ve ergenlerin olumlu sosyal ve problemlili davranışlarını ne oranda yordadıkları incelenmiştir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Diyarbakır ilinde kurum bakımında olan ($n = 79$) ve aileleriyle birlikte yaşayan ($n = 95$) toplam 174 ortaokul ve lise öğrencisi oluşturmaktadır. Kurum bakımındaki ergenlerin ($K = 34$; $E = 45$) yaş ortalaması $\bar{x} = 15.39 \pm 1.64$ 'dür. Bu ergenler, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu ve Çocuk evleri gibi çeşitli kurumlarda kalmaktadır. Aileleriyle yaşayan ergenlerin ($K = 53$; $E = 42$) yaş ortalaması $\bar{x} = 15.25 \pm 1.55$ 'dir. Bu ergenler karşılaştırma grubunu oluşturmaktadır. Her iki grubun yaşları 10 – 17 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bilgi Toplama Formu. Araştırmada, çocukların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından yapılandırılmış bir "Bilgi Toplama Formu" hazırlanmıştır. Bu formda katılımcının cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, nerede yaşadığı, eğer kurumda kalıyor ise kurum hayatı ile ilgili maddeler (ne kadar zamandır kurum bakımında olduğu, kuruma geliş sebebi, kurum bakımından önce nerede kaldığı, kurum bakımında kardeş olma durumu, kurum değişikliğinin olup olmadığı, temasta bulunduğu herhangi bir ziyaretçisinin/akrabasının olup olmadığı), anne ve babanın hayatta olma ve birliktelik durumu ile katılımcının herhangi bir fiziksel ve/veya zihinsel bir engelinin olup olmadığı bilgileri) yer almaktadır. Form ailesi yanında kalan çocuklara bire bir uygulanırken kurum bakımındaki çocuklar için rahatsız edici olmaması açısından sorumlu personel tarafından doldurulmuştur.

Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ). Kaner (2002) tarafından geliştirilen, ergenlerin arkadaşlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini incelemeyi amaçlayan, 18 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir (1 = hiçbir zaman, 2= nadiren, 3= ara sıra, 4= sık sık, 5= her zaman) ve bağlılık, güven/özdeşim, kendini açma ve sadakat olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .86, Spearman Brown test yarılama güvenilirlik katsayısı ise .73'tür. Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları ise sırayla bağlılık için $\alpha = .86$, güven ve özdeşim için $\alpha = .69$, kendini açma için $\alpha = .58$ ve sadakat için $\alpha = .58$ şeklindedir. Bu hesaplamalara ek olarak 60 denekle yapılan test-tekrar test güvenilirlik çalışması sonucunda da elde edilen

güvenirlilik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır (Kaner, 2002). AİÖ'den alınan yüksek puan arkadaşlar ile olumlu ilişkileri, düşük puan ise olumsuz ilişkileri göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin güvenirlilik puanı kurum bakımındaki ergenler için sırayla bağlılık için $\alpha = .92$, güven/özdeşim için $\alpha = .63$, kendini açma için $\alpha = .68$ ve sadakat için $\alpha = .70$ şeklindedir. Ailesinin yanında kalan ergenlerin güvenirlilik puanları ise sırayla bağlılık için $\alpha = .87$, güven/özdeşim için $\alpha = .74$, kendini açma için $\alpha = .66$ ve sadakat için $\alpha = .57$ olarak bulunmuştur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ). Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilen ölçek Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Eker, Arkar ve Yaldız (2001) tarafından psikometrik özellikleri sınanmıştır. Ölçek aile, arkadaş ve özel kişi desteği olmak üzere 4'er maddeden oluşan üç alt boyutu bulunan, 7li likert tipinde bir ölçektir (1 = kesinlikle hayır ve 7 = kesinlikle evet). Ölçeğin güvenirlilik çalışmalarında Cronbach alfa değerleri 0.80 ile 0.95 arasında bulunarak ölçek ve alt ölçeklerin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlık gösterdiği belirtilmiştir. Ek olarak; diğer ölçeklerle olan korelasyonlar, ölçeğin yapı geçerliliğini özellikle psikiyatri örnekleminde desteklemiştir (Eker ve ark., 2001). Alt ölçek puanlarının toplanmasıyla elde edilen değerlerin yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında aile (örn., ihtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden alırım) ve arkadaş (örn., işler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim) alt ölçekleri kullanılmıştır. Kurum bakımındaki ergenler için Cronbach alfa değeri aile alt ölçeği için .79, arkadaş alt ölçeği için .83 ve toplam puan için .82'dir. Ailesinin yanında kalan ergenler için ise Cronbach alfa değeri aile alt ölçeği için .79, arkadaş alt ölçeği için .77 ve toplam puan için .75'dir.

Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği (BDDÖ). Garnefski, Kraaij ve Spinhoven (2001) tarafından geliştirilen ölçek Tuna ve Bozo (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek, 36 madde içeren 5li likert tipinde bir ölçektir (1 = hiçbir zaman, 2= nadiren, 3= bazen, 4= sık sık, 5= her zaman). Ölçek kendini suçlama (self-blame), diğerlerini suçlama (other-blame), kabul etme (acceptance), düşünceye odaklanma (rumination), pozitif tekrar odaklanma (positive refocusing), plana tekrar odaklanma (refocus on planning), pozitif yeniden gözden geçirme (positive reappraisal), bakış açısına yerleştirmek (putting into perspective) ve yıkım (catastrophizing) olmak üzere dokuz (9) alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve katsayıları alt ölçekler için sırayla kendini suçlama için .72, kabul etme için .74, düşünceye odaklanma için .82, pozitif tekrar odaklanma için .81, plana tekrar odaklanma için .81, pozitif yeniden gözden geçirme için .79, yıkım için .83 ve diğerlerini suçlama için .82 şeklindedir. Alt ölçekler için bir ay arayla yapılan test-tekrar test yöntemi de aynı zamanda iyi sonuçlar vermiş ve kendini suçlama için .70, kabul etme için .58, düşünceye odaklanma için .65, pozitif tekrar odaklanma

için .66, plana tekrar odaklanma için .60, pozitif yeniden gözden geçirme için .63, yıkım için .64 ve diğerlerini suçlama için .50 olarak bulunmuştur (Tuna ve Bozo, 2012).

Garnefski ve Kraaij (2006) bilişsel duygu düzenleme alt boyutlarını olumlu (kabul etme, pozitif yeniden gözden geçirme, plana tekrar odaklanma, bakış açısına yerleştirme, pozitif tekrar odaklanma) ve olumsuz (kendini suçlama, yıkım, düşünceye odaklanma, diğerlerini suçlama) duygu düzenleme stratejileri adında iki gruba ayırmıştır. Bu çalışmada da benzer yol izlenmiş analizler ilgili alt ölçeklerin toplanmasıyla elde edilen bu iki değişkenle yürütülmüştür. Kurum bakımında olan ergenler için Cronbach alfa katsayıları olumlu duygu düzenleme stratejileri için $\alpha = .86$ ve olumsuz duygu düzenleme stratejileri için $\alpha = .72$ olarak bulunmuştur. Ailesi ile yaşayanlar için Cronbach alfa katsayıları olumlu duygu düzenleme stratejileri için $\alpha = .76$ ve olumsuz duygu düzenleme stratejileri için $\alpha = .74$ olarak bulunmuştur.

Güçler ve Güçlükler Ölçeği (GGÖ). Goodman (1997) tarafından geliştirilen ölçek Güvenir ve arkadaşları (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, olumlu ve olumsuz davranış özelliklerini sorgulayan 25 soru içermekte ve Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik, Davranış Sorunları, Duygusal Sorunlar, Akran Sorunları ve Olumlu Sosyal Davranışlar olarak beş alt boyuttan oluşmaktadır (Güvenir ve ark., 2008). Ancak akran sorunları alt ölçeğinin güvenilirlik puanı çok düşük olduğu için Sarıtaş (2012) ölçeğin faktör yapısını tekrar incelemiş ve Cronbach alfa katsayıları duygusal sorunlar için $\alpha = .75$, olumlu sosyal davranış için $\alpha = .61$, davranış sorunları için $\alpha = .51$, aşırı hareketlilik / dikkat eksikliği için $\alpha = .47$ olan dört faktörlü yapıya ulaşmıştır. Olumlu sosyal davranış alt ölçeği dışındaki alt ölçekler toplanarak toplam güçlük puanı elde edilmiş ve α değeri .73 olarak bulunmuştur. Ölçek bu çalışmadaki tüm katılımcılara uygulanmış ve Sarıtaş'ın (2012) çalışmasında olduğu gibi olumlu sosyal davranış ve toplam güçlük değişkenlerinin güvenilirlik puanları hesaplanmıştır. Buna göre kurum bakımındakiler için Cronbach Alfa değerleri olumlu sosyal davranış için .75, toplam güçlük için ise .74 şeklindedir. Ailesi ile yaşayanlar için ise olumlu sosyal davranış için $\alpha = .57$ ve toplam güçlük için $\alpha = .70$ şeklindedir.

İşlem

Araştırmanın dışlama ölçütleri gereği her iki grup için de fiziksel ve/veya zihinsel engeli olmadığı beyan edilen ergenlerle iletişime geçilmiştir. Aile içi cinsel istismar mağduru çocukların diğer ergenlere nazaran daha farklı psikolojik durumları ve aile ilişkileri olabileceğinden ve çalışma sonucunu etkileyebilecek farklı sonuçların elde edilme ihtimali üzerine kurum koruması altında yaşayan ergenler çalışma dışında tutulmuştur.

Çalışma için, Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay ve Diyarbakır ilinde bulunan bazı kurumlarda (Dicle, Eğil ve Şehitlik Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü, Erkek Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü) uygulama yapabilmek için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan yasal izin alınmıştır. Kurumlarda öncelikle ulaşılabilir sosyal servis personelleri (psikolog, sosyolog ve/veya sosyal çalışmacı) ile görüşülmüş ve bu kişiler aracılığıyla araştırma dışlama ölçütleri doğrultusunda uygun görülen ergenler ile iletişime geçilmiştir. Ergenlerin sözlü onayı alındıktan sonra tüm ölçeklerin ilk yazar gözetiminde doldurulması sağlanmıştır. Karşılaştırma grubu için ise ailelere "Bilgilendirilmiş Onam Formu" verilerek izinleri alınmış ve katılımcıların da sözlü izinleri alındıktan sonra ölçekler ilk yazar gözetiminde bireysel olarak uygulanmıştır.

Bulgular

Sosyo-Demografik Özellikler

Korunma altındaki katılımcıların 42'si ortaokul (% 53.2), 37'si ise lise (% 46.8) öğrencisidir. Katılımcıların 3'ünün (% 3.8) yoksulluk, 36'sının (% 45.6) aile birliğinin bozulması, 16'sının (% 20.3) istismar (örn., fiziksel ve/veya duygusal istismar, aile bireyleri dışında cinsel istismar), 7'sinin (% 8.9) terk ve 17'sinin (% 21.5) ise diğer sebepler ile kurum bakımına alındığı öğrenilmiştir. Bu bilgiler kurum personeli tarafından yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir. Ailesi yanında kalan katılımcıların 28'i ortaokul (% 29.5), 67'si ise lise (% 70.5) öğrencisidir. Tüm katılımcıların anne ve babalarından en az birinin hayatta olduğu ve 92'sinin (% 52.8) anne ve babalarının birlikte yaşadığı öğrenilmiştir. Bu bilgiler katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir.

Betimleyici İstatistikler ve Değişkenler arası Korelasyonlar

Değişkenlere ait ortalama ve standart sapma puanları ve değişkenler arası korelasyonlar kurumda ve ailesi ile yaşayan ergenler için ayrı ayrı hesaplanmış ve Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Değişkenlere ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyonlar

Ailesi ile Kalan Ergenler için											
Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. AİÖ-Bağlılık	1	.62***	.23*	.06	.82***	.26**	.28**	-.18	.05	.19	.25*
2. AİÖ-Güven/Özdeşim		1	.31**	.18	.80***	.23*	.15	-.07	.04	.27**	.22*
3. AİÖ-Kendini Açma			1	.41***	.61***	.22*	.13	-.11	.02	.24*	.17
4. AİÖ-Sadakat				1	.48***	.12	.17	.07	.08	.10	.14
5. AİÖ-Toplam					1	.31**	.28**	-.13	.06	.26*	.29**
6. ÇBASDÖ-Aile						1	.20	-.06	.16	.16	-.06
7. ÇBASDÖ-Arkadaş							1	-.45***	.20*	.01	-.18
8. GGA-Davranış Problemi								1	-.40***	.03	.39***
9. GGA-Olumlu Sosyal Davranış									1	.37***	-.08
10. BDDÖ-Olumlu Duygu Düzenleme										1	.45***
11. BDDÖ-Olumsuz Duygu Düzenleme											1
Ortalama	4.00	3.37	3.09	2.70	3.50	5.35	5.30	1.79	2.51	3.50	2.79
Standart Sapma	0.87	1.09	1.12	1.12	0.66	1.64	1.60	.31	.36	.58	.54
Kurumda Kalan Ergenler için											
Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. AİÖ-Bağlılık	1	.54***	.45***	.13	.89***	.30**	.07	-.23*	.15	.23*	-.12
2. AİÖ-Güven/Özdeşim		1	.53***	.13	.76***	.12	-.08	.04	-.08	.02	-.21
3. AİÖ-Kendini Açma			1	.08	.68***	.08	.08	.12	.04	-.02	-.21
4. AİÖ-Sadakat				1	.36***	.12	-.01	.18	-.14	-.02	.00
5. AİÖ-Toplam					1	.26*	.04	-.06	.05	.08	-.08
6. ÇBASDÖ-Aile						1	.39***	.02	.30**	.29**	-.24*
7. ÇBASDÖ-Arkadaş							1	.23*	.33**	.21	.03
8. GGA-Davranış Problemi								1	-.23*	-.21	.18
9. GGA-Olumlu Sosyal Davranış									1	.69***	.18
10. BDDÖ-Olumlu Duygu Düzenleme										1	.34**
11. BDDÖ-Olumsuz Duygu Düzenleme											1
Ortalama	3.66	3.33	2.37	2.25	3.14	4.34	4.53	1.73	2.44	3.19	2.72
Standart Sapma	1.06	0.96	1.12	1.08	0.76	1.80	1.79	0.33	0.43	0.82	0.53

Not. AİÖ = Akran İlişkileri Ölçeği, ÇBASDÖ = Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, GGA = Güçler ve Güçlükler Anketi, BDDÖ = Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Değişkenler Açısından Cinsiyet ve Kalınan Yere Göre Farklılıklar

Araştırmada yer alan değişkenlerin ergenlerin cinsiyeti ve kaldıkları yere göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlayabilmek için MANOVA analizleri uygulanmıştır. Öncelikle, Akran ilişkileri alt boyutları bağlılık, güven/özdeşim, kendini açma ve sadakatin ergenlerin cinsiyeti ve kaldığı yere göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlayabilmek için 2 (Ergenin Cinsiyeti) X 2 (Kalınan Yer) çok faktörlü MANOVA uygulanmıştır. MANOVA bulgularına göre, sadece ergenlerin kaldığı yerin temel etkisi

istatistiksel olarak anlamlıdır ($F [4, 167] = 5.76, p < .01, Wilks' \Lambda = .87, \eta^2 = .12$). Ergenlerin kaldıkları yere göre hangi akran ilişkileri alt ölçeklerinde istatistiksel olarak farklılık olduğunu tespit etmek için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Bu düzeltme için alt boyut sayısı dört olduğundan Alfa değeri dörde bölünerek $\alpha = .0125$ 'in altındaki değerler anlamlı kabul edilmiştir. Buna göre ailesi ile yaşayan ergenler (Ort. = 4.05) kurumda olan ergenlere (Ort. = 3.64) göre arkadaşlarına daha bağlı ($F [1, 170] = 8.60, p < .01, \eta^2 = .04$) ve yine ailesi ile yaşayan ergenler (Ort. = 2.99) kurumda kalan ergenlere (Ort. = 2.36) kıyasla kendini açma, sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşma konusunda daha açık bir yaklaşım benimsemektedirler ($F [1, 170] = 13.54, p < .01, \eta^2 = .07$).

İkinci olarak, algılanan sosyal destek ölçeğinin aile ve arkadaş alt boyutlarının ergenlerin cinsiyetine ve kaldığı yere göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlayabilmek için 2 (Ergenin Cinsiyeti) X 2 (Kalınan Yer) çok faktörlü MANOVA uygulanmıştır. MANOVA bulgularına göre, akran ilişkileri alt boyutları ile yapılan MANOVA sonuçlarıyla paralel olarak sadece ergenlerin kaldığı yerin temel etkisi anlamlıdır (Çok değişkenli $F [2, 169] = 9.71, p < .05, Wilks' \Lambda = .89, \eta^2 = .10$). Ergenlerin kaldıkları yere göre algıladıkları hangi destekte istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini tespit etmek için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Bu düzeltme için alt boyut sayısı iki olduğundan alfa değeri ikiye bölünerek $\alpha = .025$ 'in altındaki değerler anlamlı kabul edilmiştir. Bulgulara göre ailesi ile yaşayan ergenler (Ort. = 5.258) kurum bakımında olan ergenlere (Ort. = 4.531) göre daha çok aile desteği algılamaktadırlar ($F [1, 170] = 8.65, p < .02, \eta^2 = .04$). Benzer bir şekilde ailesi ile yaşayan ergenlerin algıladıkları arkadaş desteği (Ort. = 5.35) kurum bakımında olan ergenlerin algıladığı arkadaş desteğine göre (Ort. = 4.34) daha yüksek bir ortalamaya sahiptir ($F [1, 170] = 16.23, p < .02, \eta^2 = .08$).

Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin olumlu ve olumsuz alt boyutlarının ergenlerin cinsiyetine ve kaldığı yere göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlayabilmek için 2 (Ergenin Cinsiyeti) X 2 (Kalınan Yer) çok faktörlü MANOVA uygulanmıştır. Benzer şekilde, MANOVA bulgularına göre sadece ergenlerin kaldığı yerin temel etkisi anlamlıdır (Çok değişkenli $F [2, 169] = 4.15, p < .05, Wilks' \Lambda = .95, \eta^2 = .04$). Ergenlerin kaldıkları yere göre hangi bilişsel duygu düzenleme stratejisinde istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini tespit etmek için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Bu düzeltme için alt boyut sayısı iki olduğundan alfa değeri ikiye bölünerek $\alpha = .025$ 'in altındaki değerler anlamlı kabul edilmiştir. Bulgulara göre ailesi ile yaşayan ergenler (Ort. = 3.36) kurumda olan ergenlere (Ort. = 3.08) göre olumsuz durumlar karşısında daha olumlu duygu düzenleme stratejileri sergilemektedirler ($F [1, 170] = 8.22, p < .02, \eta^2 = .04$). Olumsuz duygu düzenleme stratejilerini kullanma konusunda ise ailesi ile yaşayan ergenler (Ort. = 2.79) kurum bakımında olan ergenlere (Ort. = 2.73) kıyasla

daha yüksek ortalamaya sahip olmalarına rağmen aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F[1, 170] = .55, p = .45, \eta^2 = .00$).

Kalınan Yer Açısından Regresyon Analizleri

Güçler ve güçlükler anketi aracılığı ile elde edilen olumlu sosyal davranış ve davranış problemi puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla korunma altında olan ve ailesi ile yaşayan ergenlere ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Korunma altında olan ergenlerin analizine öncelikle yaş, cinsiyet, kurumda kalma süresi ve kurum değişikliği değişkenleri eklenmiştir. Daha sonra sırasıyla akran ilişkileri ölçeği toplam puanı, çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin aile ve arkadaş alt boyutları ve bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin olumlu ve olumsuz alt boyutları analize eklenerek test edilmiştir. Ailesi yanında yaşayan ergenlerin analizine ise öncelikle yaş ve cinsiyet değişkenleri eklenmiştir. Daha sonra sırasıyla akran ilişkileri ölçeği toplam puanı, çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin aile ve arkadaş alt boyutları ve bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin olumlu ve olumsuz alt boyutları analize eklenerek test edilmiştir.

Korunma altındaki ergenler için olumlu sosyal davranışı yordayan faktörler. İlk aşamada yaş, cinsiyet, kurumda kalma süresi ve kurum değişikliği değişkenleri analize dâhil edilmiş ve olumlu sosyal davranıştaki varyansın % 11'inin açıklandığı görülmüştür. Bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür (F değişimi $[4, 74] = 2.41, p = .05$). Kurumda kalma süresinin korunma altındaki ergenlerin olumlu sosyal davranışı üzerinde yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür ($\beta = -.30, t = -2.68, p < .001$). Akran ilişkileri ölçeği toplam puanının modele girmesiyle olumlu sosyal davranıştaki varyansın hala % 11'inin açıklandığı ve olumlu sosyal davranış üzerindeki yordama gücünün istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (F değişimi $[1, 73] = .25, p = .61$). Üçüncü aşamada aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek puanları analize dâhil edilmiş ve olumlu sosyal davranıştaki varyans % 27'ye yükselmiştir ($F[2, 71] = 7.50, p < .05$). Hem aileden algılanan sosyal desteğin ($\beta = .24, t = 1.93, p < .05$) hem de arkadaştan algılanan sosyal desteğin korunma altındaki ergenlerin olumlu sosyal davranışı üzerinde yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür ($\beta = .27, t = 2.33, p < .05$). Son olarak olumlu ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri analize dâhil edilmiş ve olumlu sosyal davranıştaki varyans % 54'e yükselmiştir ($F[2, 69] = 20.70, p < .001$). Analizin son aşamasındaki bulgulara göre olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri ($\beta = .62, t = 6.02, p < .001$) ve arkadaştan algılanan sosyal destek ($\beta = .18, t = 1.94, p < .05$) olumlu sosyal davranışı anlamlı şekilde yordarken; olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin

($\beta = -.04$, $t = -.49$, $p > .05$) olumlu sosyal davranış üzerinde anlamlı yordama gücünün olmadığı saptanmıştır.

Ailesinin yanında kalan ergenler için olumlu sosyal davranışı yordayan faktörler. İlk aşamada yaş ($\beta = .04$, $t = .46$, $p > .05$) ve cinsiyet ($\beta = .11$, $t = 1.07$, $p > .05$) analize dâhil edilmiş ve ergenlerin olumlu sosyal davranışını anlamlı şekilde yordamadıkları görülmüştür ($F [2, 92] = .65$, $p > .05$). İkinci aşamada analize eklenen akran ilişkilerinin de modele katkısının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F [1, 91] = .25$, $p > .05$). Üçüncü aşamada aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek puanları analize dâhil edilmiş ve olumlu sosyal davranıştaki varyans % 6'ya yükselmiştir ($F [2, 89] = 2.46$, $p > .05$). Hem aileden ($\beta = .13$, $t = 1.24$, $p > .05$) hem de arkadaştan ($\beta = .18$, $t = 1.67$, $p > .05$) algılanan sosyal desteğin ailesi yanında yaşayan ergenlerin olumlu sosyal davranışı üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi bulunmamıştır. Son olarak olumlu ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri modele dâhil edilmiş ve olumlu sosyal davranıştaki varyans % 27'ye yükselmiştir ($F [2,87] = 12.08$, $p < .001$). Bulgulara göre hem olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ($\beta = .53$, $t = 4.91$, $p < .001$) hem de olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ($\beta = -.23$, $t = -2.15$, $p < .05$) olumlu sosyal davranış üzerinde anlamlı yordama güçlerinin olduğu saptanmıştır.

Korunma altındaki ergenler için davranış problemi puanını yordayan faktörler. İlk aşamada yaş, cinsiyet, kurumda kalma süresi ve kurum değişikliği değişkenleri analize dâhil edilmiş ancak bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($F [4, 74] = .21$, $p = .93$). İkinci aşamada analize sokulan akran ilişkileri ölçeği toplam puanının davranış problemi puanı üzerindeki yordama gücünün istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F [1, 73] = .22$, $p = .95$). Üçüncü aşamada aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ölçeği puanları analize dâhil edilmiş ve bu iki alt boyuttan algılanan sosyal desteğin de korunma altındaki ergenlerin davranış problemi puanı üzerinde yordayıcı etkisinin olmadığı görülmüştür ($F [2, 71] = .75$, $p = .62$). Son olarak olumlu ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri analize dâhil edilmiş ve toplam varyans % 22'ye yükselmiştir ($F [2, 69] = 6.65$, $p < .05$). Son aşamadaki bulgulara göre olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ($\beta = -.44$, $t = -3.28$, $p < .001$), olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ($\beta = .35$, $t = 2.82$, $p < .001$) ve arkadaştan algılanan sosyal desteğin ($\beta = .26$, $t = 2.14$, $p < .05$) davranış problemi puanı üzerinde anlamlı yordama gücünün olduğu saptanmıştır.

Ailesi ile yaşayan ergenler için davranış problemi puanını yordayan faktörler. İlk aşamada yaş ve cinsiyet analize dâhil edilmiş ve modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($F [2, 92] = .077$, $p > .05$). İkinci aşamada akran ilişkileri ölçeği toplam puanının modele girmesiyle modelin hala istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F [1, 91] = 1.45$, $p > .05$). Üçüncü aşamada hem aileden hem de arkadaştan

algılanan sosyal destek puanları analize dâhil edilmiş ve davranış problemi puanındaki varyans % 20'ye yükselmiştir ($F [2, 89] = 10.40, p < .05$). Aileden algılanan sosyal desteğin ailesi yanında yaşayan ergenlerin davranış problemi puanı üzerinde yordayıcı etkisi anlamlı bulunmamıştır ($\beta = .03, t = .36, p > .05$). Arkadaştan algılanan sosyal desteğin ise ailesi yanında yaşayan ergenlerin davranış problemi puanı üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi bulunmuştur ($\beta = -.45, t = -4.55, p < .001$). Son olarak olumlu ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejileri modele dâhil edilmiş ve davranış problemi puanındaki varyans % 33'e yükselmiştir ($F [2, 87] = 8.83, p < .001$). Son aşamadaki bulgulara göre olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ($\beta = -.13, t = -1.31, p > .05$) davranış problemi puanı üzerinde anlamlı yordama gücü bulunmazken; olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ($\beta = .44, t = 4.18, p < .001$) ve arkadaştan alınan sosyal desteğin ($\beta = -.34, t = -3.65, p < .001$) davranış problemi puanı üzerinde anlamlı yordama gücüne sahip olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Bu çalışma kapsamında ilk olarak kurum bakımındaki ergenlerin olumlu sosyal ve problemli davranışları ile ilişkili olduğu düşünülen akran ilişkileri, algıladıkları sosyal destek, bilişsel duygu düzenleme stratejileri açısından ailesi ile yaşayan ergenlerle karşılaştırılması, ikinci olarak her iki grup için ayrı ayrı olmak üzere bu faktörlerin ergenlerin olumlu sosyal ve problemli davranışlarını yordayıcı rollerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Buna göre kurum bakımında olan ergenlerin ailesi ile yaşayanlara göre arkadaşlarına daha az bağlı ve arkadaşlarına karşı kendini açma, sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşma konusunda daha mesafeli oldukları görülmüştür. Bu bulgu, Romanya yurtlarında kalan çocukların akran iletişiminden ve yakınlaşmasından kaçındıklarını gösteren bulguyla paralellik göstermektedir (Goldfarb, 1945). Ergenlerin akran gruplarıyla olan ilişkisinde ailelerinin önemli rol oynadığı göz önünde bulundurulduğunda (Pekel-Uludağlı ve Sayıl, 2009; Demir, Baran ve Ulusoy, 2005) aile eksikliği yaşayan kurum bakımındaki ergenlerin diğer gruba göre dezavantajlı olduğu görülmektedir. Akran ilişkilerini yönetme ve düzenlemede etkili olabileceği için ailenin varlığının ailesi ile yaşayanlar için olumlu bir etki sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde kurum bakımında olan ergenlerin arkadaşlarından ve ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin, ailesi ile yaşayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Kurum bakımında olan çocuk ve ergenlerin ailesi ile yaşayanlarla karşılaştırıldığı başka bir çalışmada da aynı paralelde bulgulara rastlanmıştır (Şimşek ve ark., 2007). Kurum bakımında olan ergenlerin yakın çevresiyle iletişimlerinin sınırlı olduğu göz ardı edilmemelidir. Gençlerin birden fazla kurum değiştirmiş olduğu düşünüldüğünde (Şimşek ve ark., 2007; Şimşek ve ark., 2008) hayatlarında sabit ve yoğun iletişim kurabilecekleri kişilerin

eksikliği görülmektedir. Bu doğrultuda kurum bakımındaki ergenlerin algıladıkları sosyal desteğin ailesi ile yaşayan ergenlere göre daha düşük olması anlaşılabilir. Yine, olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin kurum bakımındaki ergenler tarafından daha az kullanılıyor olması kurum bakımının olumsuz etkisiyle örtüşmektedir. Duygu odaklı başa çıkma becerilerinin gelişmesinde ebeveyn ve akran sosyal desteğinin rolü (McInnis, McQuaid, Matheson, ve Anisman, 2015) göz önünde bulundurulduğunda bulguların kendi içinde tutarlı olduğu görülmektedir. Örneğin, Çalıköğlü (2010) ailesi yanında yaşayan ergenlerin yurttan kalan ergenlere göre problem çözme becerileri konusunda kendilerini daha olumlu algıladıklarını bulmuştur. Aynı şekilde, lise öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada da genel olarak olumlu stratejilerin olumsuzlara kıyasla daha çok kullanıldığı bulunmuştur (Garnefski ve ark., 2001). Bu sonuçlar da sadece olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinde farklılığın görülmesini destekler niteliktedir. Öte yandan olumlu stratejileri kullanmak için olumsuz yaşam deneyimleri, aile desteği, aile ilişkilerinin işlevselliği, yaşam koşulları, ebeveyn eğitim düzeyleri gibi etkili olabilecek faktörlere (ör.; Boyes, Hasking ve Martin, 2016; Şimşek ve ark., 2008) kurum bakımındaki ergenlerin sahip olmadığı düşünülünce karşılaştırıldığı gruba göre farklılık göstermesi olası bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Genel olarak değişkenler açısından bulgular değerlendirildiğinde neredeyse tüm değişkenler açısından kurum bakımındaki ergenlerin dezavantajlı durumda oldukları görülmüştür. Sosyal destek sistemi, kişilerarası ilişkiler, problem çözme becerileri ve benzer etkenler ergenlerin davranışsal ve duygusal gelişimleri üzerinde etkilidir. Sınırlı birebir rehberlik, aile üyeleriyle sınırlı iletişim, bazı çocukların yaşamına eşlik eden patolojik süreç, kurumsal sistemin fiziki ve psikolojik etkisi gibi etkenler göz önünde bulundurulunca kurum bakımındaki ergenlerin değişkenler açısından düşük puanlar elde etmesi beklendik bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile üyelerinden sadece biriyle görüşmek bile ergenlerin yaşamında önemli iken görüşecek hiç kimsesi olmayan ergenlerin dezavantajlı duruma düşmesi risk faktörü olarak gözlenmektedir.

Ergenlerin olumlu sosyal ve problemleri davranışlarını yordayan faktörleri belirlemek amacıyla iki grup için ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır. Bulgulara göre kurum bakımındaki ergenlerin olumlu sosyal davranışlarını, arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ve olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin olumlu yönde yordadığı bulunmuştur. Kurum bakımındaki ergenlerin problemleri davranışlarını ise arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin (olumlu yönde), olumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin (olumsuz yönde) ve olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin (olumlu yönde) yordadığı görülmüştür. Bulgularla tutarlı olarak arkadaşlarından baskı görerek problemleri davranışlar sergileyen ergenlerin söz konusu davranışları içselleştirme eğilimlerinin yüksek olduğu

görülmüştür (Siyez ve Aysan, 2007). Evden kaçma davranışı sergileyen ergenlerin arkadaşlarının da yüksek oranda aynı davranışı sergilemesi yine akran ilişkileri ile sosyal davranışlar arasındaki ilişki açısından tutarlı görünmektedir (Zengin, 2013). Yine, bulgularla aynı paralelde olan başka çalışmalar da göze çarpmaktadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada Aldao ve Hoeksema (2010) da olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerin işlevsel olanlara kıyasla psikopatoloji ile daha güçlü ilişkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Destek gören kurum bakımındaki ergenlerin kendilerini iyi hissederek yıpratıcı davranışlardan uzak duruyor olabilecekleri düşünülmektedir. Aynı zamanda bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin problem çözme becerileriyle ilişkili olabileceği de alan yazında belirtilmektedir.

Bulgular birlikte değerlendirildiğinde cinsiyet fark etmeksizin kendini suçlama, düşünceye odaklanma, felaketleştirme ve pozitif yeniden değerlendirme olumsuz duyguların yordayıcıları olarak bulunmuş olması da araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Martin ve Dahlen, 2005). Stresin; düşünceye odaklanma, düşük pozitif yeniden değerlendirme ve kendini suçlama ile yordandığı bulunmuştur. Dört olumsuz baş etme stratejisinin dört olumsuz duygu (ör.; depresyon, kaygı, stres ve kızgınlık) ile ilişkili bulunması, bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin olumsuz baş etme stratejilerinin ölçümünde geçerliğini ve stresin yordanmasındaki önemini göstermiştir ve bu bulgu araştırmamızın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Baş etme kuramı da işlevsel olmayan stratejileri kullanan kişilerin işlevsel bilişsel baş etme stratejileri kullananlara göre daha büyük stres deneyimlediklerini vurgulamaktadır (Martin ve Dahlen, 2005). Hollanda'da yürütülen ve klinik / klinik olmayan diye ayrılan iki grubu karşılaştıran bir çalışmada klinik grubundaki katılımcılar psikiyatri bölümünde ayaktan tedavi görenlerden seçilmiştir. Klinik olmayan diğer grup katılımcılar ise araştırma içeriğindeki ölçümle depresyon ve kaygı semptomlarını göstermeyenlerden seçilmiştir. Bulgular, diğer gruba kıyasla klinik gruptakilerin daha çok kendini suçlama ile felaketleştirme stratejilerini ve daha az pozitif yeniden değerlendirme stratejisini kullandıklarını göstermiştir (Garnefski ve ark., 2002).

Bulgular değerlendirilirken araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Öncelikle bu araştırmanın enlemesine kesitsel yöntemle incelenmiş olması sebebiyle yalnızca ilişkilerden söz etmek mümkündür ve gelecek araştırmalarda nedenselliğin öngörüldüğü boylamsal yöntemlerin kullanılması önerilmektedir. Çalışma verilerinin sadece bir şehirde yaşayan sınırlı sayıda ergenden elde edilmiş olması sonuçların genellenebilirliği açısından kısıtlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye genelinde daha fazla ergenin araştırmaya dâhil edileceği geniş kapsamlı çalışmalarla daha güvenilir ve genellenebilir sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın öz bildirim dayalı olması ergenlerin kendileri hakkında bilgi verirken objektif cevap vermemelerine yol açmış olabilir. Bu sebeple gelecek çalışmalarda

ergenlerin sosyal davranışlarının daha nesnel yöntemlerle ölçülmesinin ve tek kaynaktan veri toplama kaynaklı yanlılığın ortadan kaldırılmasının gerektiği düşünülmektedir. Örneğin; kurum bakımındakiler için bakım personellerinin bildirim veya ailesi yanında olanlar için anne veya baba bildirimini dâhil edilmesi gelecek çalışmaların daha nesnel olmasını sağlayabilecektir. Aynı zamanda kurum bakımındaki ergenlerin etkileşim içinde olduğu akran ve personel gibi diğer bireylerle olan ilişkilerinin incelenmesi de çalışmanın daha kapsamlı olması açısından etkili olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklara rağmen bu araştırmanın güçlü yanları da bulunmaktadır. Katılımcıların yaş aralığının mevcut araştırmayı güçlü kılan bir özellik olduğu düşünülmektedir. Çünkü alan yazında ergenlik döneminde kurum bakımını ele alan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Ergenlerin olumlu sosyal ve problemleri davranışlarıyla ilişkili görülen değişkenler bu alanda yapılacak çalışmalarda risk ve koruyucu faktörlerin neler olabileceği üzerine fikir vermesi açısından önemlidir. Örneğin, akrandan algılanan sosyal desteğin hem koruyucu hem de risk faktörü olabileceği görülmektedir. Bu bağlamda özellikle ebeveyn gözetiminden yoksun gençlerin içinde buldukları akran gruplarının gözetiminin önemli olduğu görülmektedir. Benzer şekilde bireylerin olumlu duygu düzenleme becerilerinin de onların olumlu sosyal davranışlar geliştirmesinde koruyucu bir faktör olduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın Türkiye’de sosyal politikaların belirlenmesi / uygulanması ve uygun müdahale programlarının geliştirilmesi için destekleyici bilgiler sağladığı düşünülmektedir. Buna göre, kurum bakımına alternatif sosyal politikaların geliştirilmesi, söz konusu ergenlerin iyi olma halleri için birincil hedefler arasında olmalıdır. Bireyler kurum bakımına alınmadan önce okul ve ev yaşamına dâhil edilerek duygu düzenleme, kendini koruma ve güvenli davranış, akran ilişkileri ve akademik gelişim gibi başlıkları içeren müdahale programlarıyla bilinçlendirilmelidir. Aynı zamanda hâlihazırda kurum bakımında bulunan bireylerin iyilik halleri için de çalışmalar yapılmalıdır. Bazı olumsuz duygu düzenleme stratejilerinin stresle ilişkisi düşünülünce (Martin ve Dahlen, 2005) kurum bakımındaki gençlere yönelik duygu düzenleme becerilerini geliştirecek ve stresle baş etme yollarını geliştirecek eğitim programlarının önem taşıdığı görülmektedir. Bununla birlikte, kurum bakımındaki ergenlerin fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında kurumda çalışan personellerin rolü büyüktür. Görevli personellerden ergenlerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikleri beklerken bu kişilerin yıpranma payı da göz önünde bulundurulmalı ve bu yönde de iyileştirmeler (iş yüklerinin azaltılması, süpervizyon, psikolojik destek imkânı vb.) yapılmalıdır. Bu yönde iyileştirmelerin yapılmasının ilgili personelin kurum bakımındaki ergenlerin ihtiyaçlarına yönelmelerini ve ebeveyn eksikliğinin neden olacağı riskli durumları minimize edeceği düşünülmektedir. Son olarak, araştırma bulgularında akran ilişkilerinin

etkisi gözleendiğinden söz konusu gençlerin durumlarına, yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun kurumlarda kalmasına özen gösterilmelidir. Sadece kurum bakımındakiler değil tüm gençlere ve ailelere yönelik akran ilişkilerinde zorbalık konusunun detaylıca işlenmesinin ve bunun yaratacağı yıpratıcı davranışlar hakkında eğitimler verilmesinin işlevsel olacağı düşünölmektedir.

Kaynakça

- Ahmad, A., Qahar, J., Siddiq, A., Majeed, A., Rasheed, J., Jabar, F., & L. von Knorring, A. (2005). A 2-year follow-up of orphans' competence, socioemotional problems and post-traumatic stress symptoms in traditional foster care and orphanages in Iraqi Kurdistan. *Health and Development, 31*(2), 203-215. doi: 10.1111/j.1365-2214.2004.00477.x
- Aldao, A. & Nolen-Hoeksema, S. (2010). Specificity of cognitive emotion regulation strategies: A transdiagnostic examination. *Behaviour Research and Therapy, 48*(10), 974-983. doi:10.1016/j.brat.2010.06.002
- Bandura, A., Pastorelli, C., Barbaranelli, C., & Caprara, G. V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal of Personality and Social Psychology, 76*(2), 258-269. doi:10.1037/0022-3514.76.2.258
- Bilgin, Ö. (2015). *Cinsel istismar mağduru çocukların psiko-sosyal durumlarının istismara ait özellikler açısından tanımlanması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Boyes, M. E., Hasking, P. A., & Martin, G. (2016). Adverse life experience and psychological distress in adolescence: Moderating and mediating effects of emotion regulation and rumination. *Stress and Health, 32*(4), 402-410. doi: 10.1002/smi.2635
- Bulut, F. (2010). *Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği, aile risk faktörü ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A., & Zimbardo, P. G. (2000). Prosocial foundations of children's academic achievement. *Psychological Science, 11*(4), 302-306. doi:10.1111/1467-9280.00260
- Caprara, G. V., Kanacri, B. P. L., Zuffiano, A., Gerbino, M., & Pastorelli, C. (2015). Why and how to promote adolescents' prosocial behaviors: Direct, mediated and moderated effects of the CEPIDEA school-based program. *Journal of Youth Adolescence, 44*(12), 2211-2229. doi:10.1007/s10964-015-0293-1
- Çalhkoğlu, T. (2010). *Lise öğrenimine devam eden ailesinin yanında yaşayan öğrencilerle, yetiştirme yurdunda yaşayan öğrencilerin çatışma çözme davranışı ile öfke ifade stillerinin karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilgi/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 32*, 83-108.
- Eisenberg, N. (1986). *Altruistic emotion, cognition and behavior*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial development. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology* (Vol. 3, pp. 646-718). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi, 10*(34), 45-55.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi, 12*(1), 17-25.
- Escobar, M. J., Pereira, X., & Santelices, M. P. (2014). Behavior problems and attachment in adopted and non-adopted adolescents. *Children and Youth Services Review, 42*, 59-66. doi:10.1016/j.childyouth.2014.04.001

- Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, 30(8), 1311-1327. doi:10.1016/S0191-8869(00)00113-6
- Garnefski, N., van den Kommer, T., Kraaij, V., Teerds, J., Legerstee, J., & Onstein, E. (2002). The relationship between cognitive emotion regulation strategies and emotional problems: Comparison between a clinical and a non-clinical sample. *European Journal of Personality*, 16(5), 403-420. doi: 10.1002/per.458
- Garnefski, N. & Kraaij, V. (2006). Relationships between cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: A comparative study of five specific samples. *Personality and Individual Differences*, 40(8), 1659-1669. doi: 10.1016/j.paid.2005.12.009
- Goldfarb, W. (1945). Psychological privation in infancy and subsequent adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 15(2), 247-255. doi: 10.1111/j.1939-0025.1945.tb04938.x
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581-586. doi: 10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B. ve İncekaş, S. (2008). Güçler ve güçlükler anketinin (GGA) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 65-74.
- Jessor, R. & Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. San Diego, CA: Academic Press.
- Kaner, S. (2002). Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33(1-2), 77-89. doi: 10.1501/Egifik_0000000024
- Martin, R. C. & Dahlen, E. R. (2005). Cognitive emotion regulation in the prediction of depression, anxiety, stress, and anger. *Personality and Individual Differences*, 39(7), 1249-1260. doi:10.1016/j.paid.2005.06.004
- McInnis, O. A., McQuaid, R. J., Matheson, K., & Anisman, H. (2015). The moderating role of an oxytocin receptor gene polymorphism in the relation between unsupportive social interactions and coping profiles: Implications for depression. *Frontiers in Psychology*, 6(1133), 1-9. doi:10.3389/fpsyg.2015.01133
- Memişoğlu, A. (2015). *Predicting problem and prosocial behaviours in different care types: moderating role of temperament*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Miller, L., Chan, W., Tirella, L., & Perrin, E. (2009). Outcomes of children adopted from Eastern Europe. *International Journal of Behavioral Development*, 33(4), 289-298. doi:10.1177/0165025408098026
- Pekel-Uludağlı, N. ve Sayıl, M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14-24.
- Raskauskas, J. L., Gregory, J., Harvey, S. T., Rifshana, F., & Evans, I. M. (2010). Bullying among primary school children in New Zealand: Relationships with prosocial behaviour and classroom climate. *Educational Research*, 52(1), 1-13. doi: 10.1080/00131881003588097
- Saritaş, D. (2012). *Psychological well-being of adolescents: Maternal rearing behaviors, basic personality traits and emotion regulation processes*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Siyez, D. M. ve Aysan, F. (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko-sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 145-171.

- Sloutsky, V. M. (1997). Institutional care and developmental outcomes of 6 and 7 year old children: a contextualist perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 20(1), 131-151. doi:10.1080/016502597385487
- Steinberg, L. & Silk, J. S. (2002). Parenting adolescents. In Bornstein MH. (Ed.), *Handbook of parenting: Vol. 1: Children and parenting* (pp. 103-133). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stevenson, M. (1952). Some emotional problems of orphanage children. *Canadian Journal of Psychology*, 6(4), 179-182. doi:10.1037/h0083567
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D. ve Münir, K. (2007). Prevalence and predictors of emotional and behavioral problems reported by teachers among institutionally reared children and adolescents in Turkish orphanages compared with community controls. *Children and Youth Services Review*, 29(7), 883-899. doi: 10.1016/j.childyouth.2007.01.004
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D. ve Özcan, Ö. Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örneklemede karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246.
- Tuna, E. ve Bozo, Ö. (2012). The cognitive emotion regulation questionnaire: Factor structure and psychometric properties of the Turkish version. *Journal of Psychopathology Behavioral Assessment*, 34(4), 564-570. doi: 10.1007/s10862-012-9303-8
- Üstüner, S., Erol, N. ve Şimşek, Z. (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların davranış ve duygusal sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 130-140.
- Zengin, L. E. (2013). *Ergenlerde evden kaçma davranışının sosyo-demografik özellikler ve aile işlevleri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Factors Associated with Prosocial and Problematic Behaviors of Adolescents in Institutional Care: Investigation with Comparative Sample

Summary

Studies investigate orphanage care in terms of various aspects. Findings revealed that institutional care is associated with an individual's self-respect, psychopathology, interpersonal relations, substance abuse, and similar aspects (Escobar, Pereira, & Santelices, 2014). Further, the lack of parents has negative effects on the children (Üstüner, Erol, & Şimşek, 2005). For example, children with their families had more improvement in symptoms related to post-traumatic stress disorder than those who were in institutional care (Ahmad et al., 2005). The same case is also about perceived social support. While the perceived social support has a protective role on children's emotional and behavioral problems (Şimşek, Erol, Öztıp, & Münir, 2007), social support systems of children in institutional care are weak. Therefore, there would be differences between children in the care of the institution and those with their families in terms of psychological variables.

The focus of institutional care is mostly on the negative effects of infants and young children's psychosocial development, while studies on adolescents in institutional care are limited. However, it is important to examine how institution care affects adolescents' social and emotional development because adolescence is a process of transition from childhood to adulthood. Therefore, within the scope of this study, the relations among peer relations, perceived social support, emotion regulation skills, positive and negative social behaviors were examined and adolescents in institutional care and those living with their families were compared in terms of related variables.

Method

The sample consisted of 79 (45.4%) adolescents, under protection by the Provincial Directorate of Family and Social Policies in Diyarbakır. Of the participants in institutional care, 34 (43%) were females and 45 (57%) were males. Participants' ages ranged from 10 to 17 years (mean = 15.39 years, S = 1.64). They were in institutional care because of various reasons; 3 (3.8%) of the participants had poverty, 36 (45.6%) had family disruption, 16 (20.3%) were abused, 7 (8.9%) were taken because of leaving and 17 (21.5%) were taken about other institutional reasons. The comparison group consisted of 95 (54.6%) adolescents living with their families. They were reached by a snowball sampling technique. Of the participants living with their families, 53 (55.8%) were females and 42 (44.2%) were males and their ages ranged from 10 to 17 years (mean = 15.25 years, S = 1.55).

The Peer Relationship Scale, Multidimensional Scale of Perceived Social Support, Cognitive Emotion Regulation Questionnaire, and the Strengths and Difficulties Questionnaire were used in order to measure variables.

Results and Discussion

The findings mainly indicate the main effects of the care type but not gender. Accordingly, adolescents living with their families have a more open approach to self-disclosure and sharing their problems with their friends compared to adolescents in institutional care. Secondly, adolescents living with their families perceive more family and peer supports than adolescents do in institutional care. Lastly, adolescents living with their families exhibit more adaptive emotion regulation strategies compared to adolescents in institutional care. In order to determine which variables predict the prosocial and problem behaviors, two separate hierarchical regression analyses were conducted for adolescents in institutions and those with their families. For adolescents in institutions, age, gender, length of stay, and institution change variables were entered in the first step. Then, peer relations, family and peer supports, and adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies were sequentially added to regression analyses. Findings revealed that adaptive cognitive emotion regulation strategies and perceived social support from friends significantly predicted prosocial behaviors. On the other hand, adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies and peer support have a significant role in behavioral problems.

For adolescents living with their parents, age, and gender variables were entered in the first step. Then, peer relations, family and peer supports, and adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies were sequentially added to regression analyses. According to the findings, both adaptive and maladaptive cognitive emotion regulation strategies have a significant role in prosocial behaviors. On the other hand, maladaptive cognitive emotion regulation strategies and peer support had a significant role in behavior problems. In general, findings indicated that adolescents in institutional care were a disadvantaged group in terms of study variables. The social support system, interpersonal relationships, problem-solving skills, and similar factors are effective on the behavioral and emotional development of adolescents.